

هشدارهایی امام امیرالمومنین (ع) هنگام مقابله با دشمنان

نامه یازدهم نهج البلاغه، نامه‌ای خطاب به فرماندهان نظامی در هنگام اعزام آنها به جنگ با دشمنان بود هفت دستور نظامی بیان شده توسط ایشان در هنگام نبرد، می‌تواند هنگام مقابله با دشمنان بکار رود.

نامه یازدهم نهج البلاغه، نامه‌ای خطاب به فرماندهان نظامی در هنگام اعزام آنها به جنگ با دشمنان بود هفت دستور نظامی بیان شده توسط ایشان در هنگام نبرد، می‌تواند هنگام مقابله با دشمنان بکار رود.

به گزارش خبرنگار مهر، نوگرایی در دنیای اسلام در همه جوانب زندگی مسلمانان بروز کرد. از جلوه‌های بروز آن می‌توان به توجه جدی نسبت به منابع اسلامی و نگاهی نو به این منابع و اصولاً نهضت بازگشت به مبانی غنی اسلامی اشاره کرد. کتاب نهج البلاغه که گردآوری بخشی از سخنان و مکاتبات امیرمؤمنان علی (ع) است، به دلیل داشتن مفاهیم و موضوعات، سیاسی منبعی برای حکمت اصول سیاسی اسلام است که توجه همگان را جلب کرده است. میرزای شیرازی و محمد عبده از پیشگامان توجه به نهج البلاغه هستند. در انقلاب مشروطه نهج البلاغه نقش جدی داشت و این نقش برجسته نهج البلاغه را به وضوح می‌توان در کتاب مهم تنبیه الامه و تنزیه المله آیت الله نایینی مشاهده کرد. آیت الله مرتضی مطهری در کتاب نهضت‌های اسلامی در صدسال اخیر در خصوص تأثیر نهج البلاغه بر کتاب میرزای نایینی می‌گوید: انصاف این است که تفسیر دقیق، از توحید عملی، اجتماعی و سیاسی اسلام را هیچکس به خوبی علامه بزرگ و مجتهد سترگ، میرزا محمدحسین نایینی توأم با استدلال‌ها و استشادهای متقن، از قرآن و نهج البلاغه، در کتاب ذی قیمت تنبیه الامه و تنزیه المله بیان نکرده است.

توجه دوباره به نهج البلاغه همزمان با آغاز نهضت اسلامی در اوایل دهه چهل شمسی است و با تأکید امام خمینی و تلاش‌های متفکران و پژوهشگران و فعالان نهضت اسلامی نظیر آیت الله طالقانی، آیت الله خامنه‌ای، شهید مطهری، محمدرضا حکیمی، محمدتقی شریعتی و علی شریعتی و... که در جنبش اسلامی ایران معاصر حضور جدی داشتند، از نهج البلاغه در اخذ اصول حکمت سیاسی اسلام بهره برده شد.

نامه یازدهم نهج البلاغه

و من وصیة له (علیه السلام) وَصَّيْ بِهَا جَيْشًا بَعَثَهُ إِلَى الْعَدُوِّ: فَإِذَا نَزَلْتُمْ يَعْذُو أَوْ نَزَلَ يَكُمُ فَلْيَكُنْ مَعَسْكُكُمْ فِي قُبُلِ الْأَشْرَافِ أَوْ سِقَاحِ الْجِبَالِ أَوْ أَثْنَاءِ الْأَنْهَارِ، كَيْمَا يَكُونَ لَكُمْ رَدٌّ أَوْ دُونُكُمْ مَرَدًّا، وَ لَتَكُنْ مُقَاتِلُكُمْ مِنْ وَجْهِ وَاحِدٍ أَوْ اثْنَيْنِ، وَ اجْعَلُوا لَكُمْ رُقَبَاءَ فِي صِيَاصِي الْجِبَالِ وَ مَنَاقِبِ الْهَضَابِ، لِنَلَّا يَأْتِيَكُمْ الْعَدُوُّ مِنْ مَكَانٍ مَخَافَةٍ أَوْ أَمْنٍ؛ وَ اعْلَمُوا أَنَّ مُقَدِّمَةَ الْقَوْمِ عُيُونُهُمْ وَ عُيُونَ الْمُقَدِّمَةِ طَلَائِغُهُمْ. وَ إِيَّاكُمْ وَ التَّغَرُّقَ، فَإِذَا نَزَلْتُمْ قَاتِلُوا جَمِيعًا وَ إِذَا ارْتَحَلْتُمْ قَاتِلُوا جَمِيعًا، وَ إِذَا غَشِيَكُمُ اللَّيْلُ فَاجْعَلُوا الرِّمَاحَ كَيْفَةً، وَ لَا تَذُوقُوا النَّوْمَ إِلَّا غِرَارًا أَوْ مَضْمَضَةً.

هنگامی که به دشمن رسیدید یا دشمن به سراغ شما آمد، لشکرگاه خود را در جلوی تپه‌ها یا دامنه کوه‌ها یا کنار نهرها قرار دهید تا سبب حفاظت و ایمنی شما گردد و بهتر بتوانید از پیش رو به دفاع بپردازید و باید همواره پیکار شما با دشمن از یک سو یا دو سو باشد (نه بیشتر زیرا تعدد جهات باعث تجزیه لشکر و تشتت قوا و آسیب پذیری آن می‌شود) مراقبان و دیدبان‌هایی بر قلعه کوه‌ها و روی تپه‌ها و بلندی‌ها قرار دهید مبادا دشمن از جایی که محل خطر یا مورد اطمینان شماست ناگهان به شما حمله کند و بداند مقدمه لشکر چشم‌های لشکرند، و چشم‌های مقدمه، پیشگامان و نیروی اطلاعاتی لشکرند.

از پراکندگی و تفرقه به شدت بپرهیزید؛ بنابراین هنگامی که توقف کردید و پیاده شدید، همه با هم پیاده شوید و هرگاه کوچ کردید همه با هم کوچ کنید و هنگامی که پرده‌های تاریکی شب شما را پوشانند، نیزه‌داران را با نیزه به صورت دایره‌ای در اطراف لشکر قرار دهید (و لشکر در وسط آن استراحت کند) ولی خوابتان باید بسیار سبک و کوتاه باشد همچون شخصی که آب را جرعه جرعه می‌نوشد و یا مضمضه می‌کند.

ابن ابی الحدید پس از شرح لغات و اصطلاحات و آوردن شواهدی از گفتار شبیب خارجی و یکی از پادشاهان موضوع مختصر زیر را که خالی از لطف و جنبه تاریخی نیست آورده است.

هنگامی که قحطیه از خراسان با سپاهی که خالد بن برمک هم از ایشان بود حرکت کرد، روزی بر پشت بام خانه‌ای در دهکده‌ای که فرود آمده بودند نشسته بودند و چاشت می‌خوردند. به صحرا نگرستند و گله‌های آهو را دیدند که از صحرا آمدند و آن چنان نزدیک شدند که گویی وارد لشکرگاه گردیدند. خالد به قحطیه گفت: ای امیر میان مردم جار بزن که ای لشکر خدا سوار شوید، که دشمن به تو نزدیک شده است و هنوز عموم سپاهیان و یاران تو از زین بستن و لگام نهادن آسوده نشده با پشاهانگان

قحطبه ترسان از جای خود برخاست ولی چیزی که او را بترساند ندید و گرد و خاکی مشاهده نکرد. به خالد گفت: این چه اندیشه است خالد گفت: ای امیر خود را با من سرگرم مدار و جار بزن، مگر این گله های پراکنده جانوران وحشی را نمی بینی که از جایگاه خود گریخته و چندان به ما نزدیک شده اند که می خواهند خود را میان مردم بیندازند، این دلیل آن است که از پی آنها لشکری گران در حرکت است. گوید: به خدا سوگند هنوز از زین و لگام بستن فارغ نشده بودند که گرد و غبار را دیدند و به سلامت ماندند و اگر چنان آماده نمی شدند، همه لشکر درمانده می شد.

نامه یازدهم نهج البلاغه بخشی از نامه ایشان به دو فرمانده لشکر خود، یعنی «زیاد بن نضر حارثی» و «شریح بن هانی» است که حضرت، ضمن حل مشکل آنان در فرماندهی لشکر و تاکید بر فرماندهی واحد لشکر و لزوم اطاعت پذیری از فرماندهی، نکاتی را هنگام مقابل به دشمنان به آنان یادآور می شود.

این نامه را پیش از سید رضی، نصر بن مزاحم در کتاب «نبرد صفین» آورده است. همچنین برخی از شارحان برجسته نهج البلاغه مانند «ابن میثم بحرانی» این نامه را به شکل کامل تر نقل کرده که بخش افزوده شده در این شرح، نکات قابل توجهی در علت صدور این نامه دارد.

حضرت در این نامه هشت دستور هنگام مقابله با دشمنان را بیان می کند که می توان این فرمان ها را به زبان امروزی و با نگاهی به نبردهای رسانه ای به صورت زیر توضیح داد:

در زمان های امروزی که توجه به جنگ رسانه ای، حتی از پیروزی در نبردهای نظامی مهمتر است، بدون شک باید از سکوهایی استفاده کرد که امکان «دورخوردن» توسط دشمنان ممکن نباشد. طبیعی است که در این فضای رسانه ای، اگر مطالبی در بیان نقاط ضعف دشمن یا پاسخ به دشمنان در بستر یا سکوی اینترنتی در اختیار دشمن قرار گیرد، امکان حذف آن به سادگی توسط دشمن فراهم می شود همانگونه که هم اکنون برخی از شبکه های اجتماعی، هرگونه تصویر، صوت و فیلم مرتبط با ایران اسلامی یا شهدای مقاومت را حذف می کنند و در این فضا، امکان استفاده از این رسانه به سادگی فراهم نیست و فضا کاملاً در اختیار دشمن قرار می گیرد. توجه به سکوهای داخلی و تقویم زیرساخت ها، همچنین تلاش برای گسترش بین المللی این سکوها می تواند بستر مناسب با این اقدامات دشمن در فضای مجازی باشد.

در فضای داخلی باید هماهنگی رسانه ای برای مقابله متمرکز با دشمنان صورت بگیرد تا از ایجاد جبهه های متفاوت و تضعیف نیروهای فعال در فضای مجازی اجتناب شود: «وَلْتَكُنْ مَقَائِلُكُمْ مِنْ وَجْهِ وَاحِدٍ أَوْ اثْنَيْنِ، و باید که جنگ تان در یک سو باشد یا دو سو».

ایجاد فضای چندگانه داخلی و سرگرم سازی فعالان رسانه ای و مجازی به موضوعات کم اهمیت و بی اهمیت می تواند راه گشای ورود دشمن به زمین دل و ذهن افراد و تأثیرگذاری بر آنان باشد. حضور افراد آگاه با قابلیت تحلیل مناسب سیاسی و اجتماعی، برای بررسی وضعیت دشمن و ارائه تحلیل های مناسب با تاکید بر موضوعات مهم، از موضوعاتی که از این بخش از فرمان امام علی (ع) می توان درک کرد: «وَ اجْعَلُوا لَكُمْ رُقَبَاءَ فِي صَيَاصِي الْجِبَالِ وَ مَنَاقِبِ الْهَضَابِ، لِيَتْلَا بِأَيْتِكُمْ الْعَذْوُ مِنْ مَكَانٍ مَخَافَةٍ أَوْ أَمْنٍ، وَ اعْلَمُوا أَنَّ مُقَدِّمَةَ الْقَوْمِ عُيُوثُهُمْ وَ عُيُونَ الْمُقَدِّمَةِ طَلَائِعُهُمْ؛ و دیده بان ها را بر سر کوه ها و تپه ها بگمارد تا مبادا دشمن از جایی که می ترسید یا خود را در امان می دانید، به ناگاه بر شما تاخت آورد. بدانید که مقدمه لشکر، همان چشمان لشکر است و چشمان، مقدمه طلایه داران هستند».

اما نکته بنیادین دیگر که بار دیگر مورد تاکید ایشان قرار می گیرد، توجه به اتحاد و دوری از تفرقه است، مروری به وقایع سال های گذشته در نظام اسلامی نشان داد که دوری از اتحاد و اصرار بر تفرقه بدون توجه به رصد مناسب فضای اجتماعی و رسانه ای، چه نتایجی را در برداشته است: «وَ إِيَّاكُمْ وَ التَّفَرُّقَ، از پراکندگی بپرهیزید».

اما نکته پایانی و نهایی این سخنان این است که تا زمانی که دشمن وجود دارد و اطمینانی از پیروزی نهایی بر او به دست نیامده است، نمی توان از او غافل شد. پس نباید آرام گرفت و آسوده خوابید: «وَ لَا تَذُوقُوا النَّوْمَ إِلَّا غَرَارًا أَوْ مَضْمَصَةً. پس مزه خواب را نچشید، مگر کوتاه بخوابید یا چند لحظه ای چشم بر هم گذارید (همانگونه که در مضمضه، آب را برای دقایقی در دهان می چرخانید).